

Світлана Кучеренко
(Одеса)

ВНЕСОК ДІАСПОРИ У БІБЛІОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛИПОЗНАВСТВА

У статті узагальнено матеріали, зібрані в процесі укладання бібліографічних покажчиків, здійснено огляд видань творів Ю. Липи і статей про нього в діаспорі, названо людей, причетних до видань, підсумовано результати і значення їх праці.

Ключові слова: *Юрій Липа, творча спадщина, бібліографія, липознавство, діаспора.*

У 20 серпня 2014 р. минула сімдесята річниця загибелі лікаря, митця і мислителя Юрія Липи (1900–1944). Ця меморіальна дата нагадала трагічні події, пов'язані із смертю автора «Призначення України» та його життєвий шлях.

Короткі біографічні відомості. Юрій Липа народився 22 квітня (5 травня) 1900 року в містечку Старі Санжари на Полтавщині. Дитинство і юність пройшли в Одесі в українському оточенні під опікою і вихованням батька – лікаря, письменника, політичного і культурного діяча Івана Липи. В Одесі відбулася проба пера і бойове хрещення Юрія. Як і більшість учасників визвольних змагань, він був змушений наприкінці 1920-го року емігрувати до Польщі слідом за українським урядом і військом. По закінченні медичного факультету Познанського університету, з 1929 по 1943рр. жив і працював у Варшаві.

Творча спадщина Ю. Липи налічує понад 360 творів. Серед них три поетичні збірки «Світлість» (1925), «Суворість» (1931), «Вірую» (1938); літературознавча збірка «Бій за українську літературу» (1935); тритомник новел «Нотатник» (1936–1937); історичний роман «Козаки в Московії» (1930–1931, 1934); підручники з медицини «Фітотерапія» (1933), «Ліки під ногами» (1943); публіцистичні праці «Призначення України» (1938), «Чорноморська доктрина» (1940), «Розподіл Росії» (1941) тощо. Організаційно-видавнича діяльність: редактор газети «Вісник Одеси» (Одеса, 1918) і журналу «Нова думка» (Кам'янець, 1920), співзасновник видавництва «Народній стяг» (Одеса, 1917; Каліш, 1924–1925; Варшава, 1933–1935, Львів, 1935–1936), співорганізатор літературної групи «Танк» (1929, Варшава) та ін. Громадсько-політична діяльність: активний член українських студентських корпорацій «Чорноморе» (1925–1933, Данціг, Познань, Варшава); співробітник Українського Економічного Бюро (1933–1934, Варшава); очільник Українського Допомогового комітету (1940, Варшава); ініціатор створення і співробітник Українського Чорноморського інституту (1940–1944, Варшава).

Влітку 1943 р. Ю. Липа з сім'єю переїхав з Варшави на Яворівщину, де лікував селян і повстанців, проводив медичні курси для молоді, вивчав історію краю і народну медицину, виступав з рефератами, писав і друкувався. Категорично відмовився від еміграції на Захід з наближенням фронту. 19 серпня 1944 р. доктора Липу було заарештовано енкаведистами в Іваниках, після тортур і знущань його розстріляли в Шутовій вранці 20 серпня... Лише через 45 років на безіменній могилі в Бунові було написано ім'я того, хто присвятив життя українській справі й прийняв за неї мученицьку смерть.

До творів і праць, що залишив після себе Ю. Липа, не було доступу в УРСР – «червона мітла» замела їх у спецфонди. Проте пам'ять про митця-мислителя по той бік залізної завіси берегла і примножувала для нащадків діаспора. Лише з настанням незалежності творча спадщина Ю. Липи була наново відкрита читачами і дослідниками

Біо-бібліографію Ю. Липи почав складати його друг, однодумець і перший біограф Лев Биковський, довівши її до 1948 р. [6] і частково до 1977 р. [7]. Одеський науковець О. Янчук доповнив її у покажчику до 100-річчя Ю. Липи [55]. За 2000-ні роки до неповного за обсягом і неточного за описом попереднього реєстру додався великий масив нових розпорошених публікацій. Такий стан бібліографії не сприяв ґрунтовним дослідженням про життя, діяльність, творчість і оточення Ю. Липи, що були на часі після першої хвилі популярних оглядових статей. Для виправлення незадовільної бібліографічної ситуації було проведено ретельну пошукову роботу, перевірено більшість публікацій і републікацій творів Ю. Липи і про нього, друкованих упродовж майже 100 років – від року перших публікацій і відгуків (1917) до 70-річчя загибелі (2014) [30; 49].

Мета цієї статті – узагальнити створені закордонним українством липознавчі матеріали, зібрані для бібліографічних покажчиків; назвати людей, причетних до перевидань; підсумувати результати

і значення їх праці. Хронологічні рамки огляду обмежено 1946–1988 рр. У 1946 р. з підпільного часопису «Ідея і чин» (1945) на еміграції довідалися, що «21.VIII. 1944 р. загинув у боротьбі з більшовиками на Яворівщині визначний письменник і публіцист Др. Юрій Липа, виконуючий обов'язки лікаря УПА» [13, с. 34]. Тоді у таборівій пресі поруч із його творами було друковано перші меморіальні статті та спогади. А в 1989 р. з'явилися перша публікація поезії Ю. Липи в Україні з передмовою В. Марочкіна [29, с. 3]. Після цього діаспорна липіана поступово припинилася, ніби повернувши відповідальність знову до краю.

Видання творів Ю. Липи. У перших повоєнних роках в Німеччині, разом з перевиданням деяких віршів, перекладів, новел і праць, з машинопису, датованого вереснем 1943 р., відбувся першодрук філософсько-методологічної статті Ю. Липи «Похвала математиці». За ініціативи Л. Биковського її опубліковано у Збірнику МУРу (Регенсбург, 1947). Порівняно невелика за обсягом розвідка містить цікаві думки про арифметичний, геометричний і гармонійний методи пізнання речей і відносин, далекоглядні передбачення і сміливі висновки. Тоді ж Л. Биковський перевидав Липину «Чорноморську доктрину» (Візбаден-Кастель, 1947) і уклав збірник пам'яті Юрія Липи [53], куди разом із статтями та спогадами помістив передрук кінцевого розділу доктрини «Символ Чорного моря» (Майнц-Кастель, 1947) та зробив окрему відбитку (Франкфурт, 1948).

Републікацію творів Ю. Липи вже за океаном мабуть почав часопис КК СУМу в Торонто «На варті», друкуючи протягом 1950–1951 рр. новелу «Моренко» і уривки «Призначення України». У вступному редакційному слові «Борець і письменник Юрій Липа» йшлося про «обов'язок і завдання сучасників, що пережили добу хуртовини, зберегти спадщину, пам'ять і дух Юрія Липи – нового українця і європейця» [11, с. 10-11].

Протягом 1950-х років було перевидано майже всі головні твори Ю. Липи: «Призначення України» (Нью-Йорк, 1953), «Розподіл Росії» (Нью-Йорк, 1954), «Ліки під ногами» (Нью-Йорк, 1955 і 1962); три томи «Нотатника» (Детройт, 1955) та «Козаки в Московії» (Париж, 1957).

Видавець Микола Сидор-Чарторийський вважав, що надрукував книжки для кожного свідомого українця, котрому небайдужі воля і призначення України. В передмові від видавництва він написав: «Розподіл Росії – це конечність для України, яка остаточно мусить визволитися, жити і розвиватись, як самостійна й Соборна держава Української нації! Московія протягом сторіч завоювала й пограбувала не лиш Україну, але й інші народи, бо її ціль – це війни, підбої, насильства та шахрайства, яким ні меж ні перепон немає. Москва наступала на схід, захід, полудне і північ в Європі й Азії, і стремить до дальшого підбою й поневолення решти світу... Звідси й потреба розподілу Росії... Сучасний стан чи й дальше розширення московської імперії – це скрайня загроза не лиш для України... але й загроза для всіх...» [40, с. 1]

Із вступного слова до підручника «Ліки під ногами» дізнаємося, що цю працю вдалося відшукати аж у Парагваї. Її, як і інші книжки Ю. Липи, було надруковано, щоб зберегти для майбутніх поколінь. М. Сидір підкреслив, що це не є бізнесом, що вкладається «останній сотик, час і труд» в потрібне і корисне з огляду національного інтересу діло «з вірою у краще завтра своєї нації, яка, напевно вдячна буде за це, що для неї збережемо, чи передамо» [39, с. 1].

Для популяризації української літератури в діаспорі видавалися збірки, куди упорядники, поруч з іншими, добирали поезію і прозу Ю. Липи. Одна з перших таких книжок – народний декламатор української визвольної поезії «Вперед, Україно!» (Париж–Ліон, 1951). Назву взято з вірша Ю. Липи «Вперед Україно!» з поеми «Сімнадцятий»: «Вперед, Україно! В Тебе – тяжкій стопи / Пожари хат димлять з-під них: / Ні Росії, ні Європі / Не зрозуміти синів Твоїх!...». Укладач Олександр Олелько пояснив: «Свідома свого призначення, така поезія виповнює творчу свободу закликком до України «Вперед!» і сама через життя і жертву чоловіх українських поетів, вирушає в цей похід і стає його прапором. На еміграції теж потрібна така поезія, оскільки в умовах зовнішньої свободи вона зумовлена бути ідейним причітком у боротьбі» [33, с. 6].

До «Збірки українських новел» (Нью-Йорк, 1955), надрукованої НТШ і УВАН за допомогою Східно-Європейського Фонду М. Глобенко помістив новелу «Малий». До збірника «Обірвані струни. Антологія поезії поляглих, розстріляних, замучених і засланих 1920–1945 рр.» (Нью-Йорк, 1955) Богдан Кравців подав вірші «Суворості».

«Антологію української поезії» з віршами «Світлості» і «Суворості» видав СУМ (Лондон, 1957). Володимир Державин окреслив завдання такої збірки і труднощі у відбиранні творів, адже хотів показати «величезне мистецьке багатство та стилістичну різноманітність української поезії», «високоморальні осяги українського національного мислення й почуття», подати лише твори ідейно вартісні і етично беззастережні». Упорядник, називаючи поетів з «прометеївським світоглядом», згадав український месіанізм Ю. Липи [14, с. 5-6].

У 1960-х роках з'явилися переклади англійською мовою віршів «Як злотий дзвін монастиря» і «Василиск» (*Rich as a convent's golden bell. The Basilisk*) і новел «Гануся» і «Петька Клин» (*Hanusia*).

Petka Klyn) у збірниках «Українські поети» – «*The Ukrainian poets*» (Торонто, 1963) та «Їхня земля» – «*Their land*» (Нью-Йорк, 1964), передрукованих «*The Ukrainian Weekly*» (Нью-Йорк, 1964–1965) та «*The Ukrainian Review*» (Нью-Йорк, 1965).

Знаковим для републікації поетичної спадщини Ю. Липи став 1967 рік. Тоді стараннями Євгена Маланюка вийшов друком найповніший збірник поезій Ю. Липи. М. Антонович в рецензії на це видання подякував Є. Маланюку за те, що він зміг піднятися над колишніми дрібними непорозуміннями з Ю. Липою і Торонтському відділу УЛТПА за фінансування проекту, а книжку назвав «тривалим пам'ятником покійному колезі по фаху, який віддав своє життя творчості для кращого майбутнього України». Проте в рецензії більше критики, ніж похвали: за порушення хронології, помилки, пропуски, нехтування авторськими редакціями поезій. На думку рецензента таке видання «стане майбутнім видавцям поетичної спадщини зразком як не треба упорядковувати поезії...» [1, с. 19-20]. Якби упорядник виконав всі вимоги критика, збірник був би бездоганний, але для цього бракувало і матеріалу, і часу. Наступного року раптом помер Є. Маланюк, як ніби по завершенні цієї справи. Отже, наприкінці 1960-х років доступність більшості головних творів Ю. Липи для читачів і дослідників перестала бути проблемою в діаспорі.

Тим часом побачила світ наступна антологія української поезії присвячена УПА «Слово і зброя» (Торонто, 1968), куди увійшло шість поезій Ю. Липи. Її упорядник – Леонід Полтава – 20 років перед тим написав чи не перший вірш-присвяту «На смерть Юрія Липи» [34, с. 5].

Лопотять у полях намети,
як і триста років назад,
в тій землі, де уже і поети
прикували себе до гармат.
В тій землі, де вічно орали,
де одвічно шумів батіг –
перев'язані знов устами,
тільки ти устати не зміг.
І хоч брат заступає брата,
хоч ясніше горить гроза -
вічну рану твоєї втрати
хто зуміє перев'язать?
Тільки вістки не стрінем хлипом
он земля повсталих рабів:
ставить вічні злотисті липи –
ніби пам'ятники тобі! (10.І.1948)

Видавництво «Сучасність» видало антологію сучасної української поезії на Заході «Координати» (Мюнхен, 1969). Поетична творчість Ю. Липи представлена у ній 12 віршами і проаналізована, названа такою ж багатогранною, неспокоїною і мінливою, як і незвичайна особистість автора. Упорядники звернули увагу на «оригінальний поетичний словник», «дивну, очуднену синтаксу», «густий, приголосний звукопис», «тяжку, гранчасту ритміку» поета і підкреслили, що «з української мови він робить свою «липівську» мову [53, с. 89-90]. Не забули про твори Ю. Липи при укладанні «Хрестоматії з української літератури ХХ ст.» (Нью-Йорк, 1978).

На 40-річчя смерті Ю. Липи заходами УЛТПА було здійснене меморіальне видання у його світлу пам'ять [51]. Це був другий пропам'ятний збірник після 1947 р., підготовлений за таким же принципом: у ньому зібрані передруки статей, опублікованих протягом 1950-х – першої половини 1980-х років і декілька творів Ю. Липи. Серед них фахова медична праця «Лічнічі рослини в давній і сучасній українській медицині» (Денвер–Чикаго, 1984). Є ще третій подібний збірник, підготовлений і виданий до 100-річчя Ю. Липи спільними зусиллями Львівського осередку УЛТ та УЛТПА [32]. У ньому також традиційно присутні статті про Ю. Липу з 1960-х – 1990-х рр. і деякі його твори (Львів–Чикаго, 2001).

Публікації про Ю. Липу. Поштовхом до появи статей-спогадів про Ю. Липу стала звістка про його смерть від рук «освободителів». Першою була розвідка Л. Биковського «Апостол новітнього українства» в «Чорноморському збірнику», одразу перевидана окремою відбиткою [3]. З неї почалося липознавство як окремий напрямок міждисциплінарних досліджень біографічної, історичної, медичної, літературознавчої, філологічної, політологічної, культурологічної проблематики.

Першим активним липознавцем Л. Биковський вважав Юрія Косача, що присвятив Ю. Липі чотири статті [17; 18; 19; 20]. В одній з них він писав, що митець «жив і творив у щасливій гармонійності, планово прямував на щораз вищий розвиток – з нахилом до об'єктивної й ґрунтовної промкнености щодо всіх проблем, що абсорбували його ум»; що стиль Липи – «це стиль Гете, Канта, Леонардо, Баха, це стиль європеяця-гуманіста» [19, с. 4-5].

З відстані часу бачимо, що першим і найвідданішим липознавцем все ж таки був сам Л. Биковський, який, власне, і запровадив у науковий обіг термін «липознавство». Тоді в Німеччині він зі-

брав посмертні публікації з різних видань, написав декілька нових статей, долучив нових авторів і таким чином уклав та знайшов можливість видати згаданий вище невеличкий збірничок на пошану Ю. Липи (1947) [54], а потім ще й окрему відбитку з нього [4]. За словами упорядника, ця скромна, але добре ілюстрована книжка (21 іл.) накладом лише 50 примірників друкувався за посередництвом Товариства Прихильників УВАН коштом д-ра Петра Куріного на циклостилі.

І збірничок, і відбитка були розкритиковані В. Дорошенком за те, що упорядник не звернувся до авторів, щоб написали спеціальні статті (замість передруків); що не використав присутності інших осіб, що знали особисто «талановитого письменника і не менш талановитого лікаря»; а також за недбале технічне виконання друку, який часом не читається через збитий циклостиль. Важко не погодитися з рецензентом, що шкода праці і грошей на видання, котрі дратують читачів і не виконують свого призначення – «зберегти про futuro бодай мінімальну кількість примірників тої чи іншої рукописної речі» [16, с. 61]. Але, як би там не було, збірник став бібліографічним та історіографічним фатом. За передруки окрема подяка упоряднику, оскільки таборів видання з першими публікаціями авторів недоступні *de visu*, як от публікації Ю. Косача (1946), на відміну від неодноразово перевиданої пізніше розвідки Є. Маланюка «Юрій Липа – поет» (1947) [27].

Чи не першою повоєнною публікацією про Ю. Липу в США була англomовна стаття Володимира Безушка «Відомий літератор загинув. Юрій Липа впау в лавах Української Повстанської Армії» (1948) в «Ukrainian Weekly» [2, р. 2]. З кінця 1940-х років згадки про Ю. Липу мало не щороку з'являлися в різних виданнях закордонного українства – «Визвольний шлях», «Гомін України», «Київ», «На варті», «Нові дні», «Обрії», «Свобода» тощо.

Про Ю. Липу писали у своїх книжках-спогадах Тарас Бульба-Боровець («Армія без держави») [12], Улас Самчук («На білому коні», «На коні вороному») [37; 38], Марія Струтинська («Далеке зблизка. Люди і зустрічі») [46], а також Анна Блонарович [10], Дмитро Донцов [15], Григор Лужницький [26], Остап Малюк [28], Михайло Мухин [31], Володимир Попович [35], Юрій Русов [36], Ростислав Сочинський [41], Аріядна Стебельська [42] Остап Гарнавський [48], Яків Танцюра [47], Олекса Теребус [49] – у спогадах-статтях.

Не зрадив пам'яті Ю. Липи його добрий приятель з яворівських часів – Богдан Стебельський. У вересні 1956 р. він організував курси українознавства в Торонто. Викладав там українську історію, географію, культуру та прийняв на себе обов'язок директора. У пам'ять про свого друга Юрія Липу – теоретика-ідеолога суспільного виховання, він запропонував назвати його іменем освітній заклад [44], який існує досі як Школа української спадщини імені Юрія Липи.

Б. Стебельський торкався речей, які формували світогляд митця і впливали на його творчість: «Він цікавився історією, соціологією, археологією, антропологією, та як лікар і поет, психологією і філософією. Ці широкі гуманістичні студії скоро зійшли багатим урожаєм на творчій полі талановитого Липи». І далі: «Талант поета давав Липі відчуття того, що для ума темне, давав йому силу інтуїції. Вивчення широкого матеріалу різних наук озброювало його знання, що допомагало відчуте інтуїцією, визначувати і утривалювати науковими категоріями фактів. При цьому у Липи була розвинена велика любов до минулого свого народу, що казала дорожити теж і всім сучасним його та обережно відноситись до оцінок його історії, а вже, зокрема до характеру народу і самого народу, що історію творив і пробудився з летаргу...» [45, с. 1-2].

Наприкінці суто діаспорного періоду липознавства три цікаві статті було надруковано в «Сучасності» (1980, 1985, 1987) [22; 23; 24]. Наталя Лівницька-Холодна згадувала, що її друг молодості Юрій Липа мав складний характер і особливу вдачу, та з усіх приятелів-поетів саме він залишив найглибший слід у її житті. Вона сподівалася, що її спомини наблизять читачів до розуміння творчості Ю. Липи, «бо його вартість не в щоденному земному житті, а в його невмирущих творах» [24, с. 55]. На доказ того, що з настанням незалежності згадки про Ю. Липу в діаспорі не припинилися, можна навести дописи М. Харкевича (1997) [52] і П. Лопати (2000) [25].

Бібліографічні дослідження Лева Биковського. Над липознавством Л. Биковський працював протягом 50 років. Вивченню біографії і спадщини Ю. Липи він присвятив 28 своїх великих і малих праць [8]. Описав варшавські події, учасником яких він був упродовж шести років співпраці з Ю. Липою і дав першу періодизацію його життя; зробив джерельний огляд спадщини Ю. Липи і поділив його творчість за напрямками; обґрунтував значення діяльності Ю. Липи як «самоохоронну реакцію» та «ідеологічну протидію», що витворила українська нація за підпольських, підмосковських та піднімецьких часів» та значення його постаті «для українців «у межичасі» як «апостола новітнього українства», «рятівника нації від загибелі» і «майже пророка» [5, с. 10].

Л. Биковський також подав огляд останніх перевидань творів Ю. Липи, спогадів і досліджень, упорядкувавши першу посмертну бібліографію, довівши її частково до 1977 р. [6; 7]. За основу його бібліографічного дослідження було взято авторський список Ю. Липи (1942 р.) Хоч ця автобіографія і була складена «поспіхом на колінах з пам'яті» на його ж прохання, наявність реєстру значно полегшувала його подальше опрацювання.

Через 20 років по започаткуванню липознавства (1946), Л. Биковський константував незадовільний стан вивчення спадщини Ю. Липи, пояснюючи таку ситуацію «розпорошенням скитальців по всьому світі», і тим, що «через боротьбу за існування, добробут, а також і з інших причин, поволі поточні й другорядні проблеми заповнили увагу більшості емігрантів». Головні ж «липівські проблеми всеукраїнського характеру», «проблеми великодержавні», «проблеми на дальшу мету» у середовищі емігрантів якось затьмарилися, їх продовжувала плекати «лише горстка ізгоїв». Сподіваючись на краще, він оголосив про відновлення липознавчих заходів (1966) і зазначив про себе, що йому «у цьому русі, за традицією та збігом обставин довелося взяти також скромну участь не тільки в характері «спогадописця», але й «липознавця» [5, с. 12]

На відміну від свого друга (а потім об'єкта досліджень) Л. Биковський прожив довге життя (1895–1992), якого все ж таки не вистачило для завершення усіх справ, якими займався. Так, у рукописі з невідомих причин незакінченою залишилися стаття «Юрій Липа як понтознавець» (1947); нарис про дружину Ю. Липи «Галина Липова: життя і творчість» (1951); повністю готовий до друку машинописний варіант бібліографії Ю. Липи, опрацьований у 1965–1966 рр.; у машинописі залишилася «Липіана» (збірка коротких причинків до життєпису д-ра Юрія Липи), складена спільно з Любомиром Винаром близько 1970 р. [8, с. 100, 103, 125, 128]. Є сподівання знайти ці та інші матеріали в архіві Л. Биковського, переданому Українським історичним товариством на зберігання до бібліотеки Інституту дослідження української діаспори в Острозі.

Як підсумок тривалих липознавчих досліджень Л. Биковським було підготовлено до друку велику працю з робочою назвою «Матеріали для опрацювання біо-бібліографії Юрія Липи» (1977) [7]. Сюди увійшли відомі статті і нові розвідки Л. Биковського («Біографія» і «Липіана»), показники бібліографічний, географічний, особовий, а також відбитки титульних сторінок книжок та ілюстрації. Книжка була здана до друку до УВУ в Мюнхені, автор отримав подяку за неї. Керівництво УВУ в листі від 7.6.1978 р. запевнило його у тому, що манускрипт подано для опрацювання і у найближчому майбутньому його буде запропоновано для обговорення та запланування для видання... На жаль, праця так і не вийшла друком. Майже через 20 років (1996) Л. Винар висловив сподівання у тому, що в короткому часі в Україні з'явиться збірка «Липіана» та інші недруковані праці Л. Биковського як відзначення його заслуг для рідного народу [8, с. 32]. Але цього не сталося, поки що.

Відійшло у вічність покоління ровесників ХХ століття, яке відчувало тісний зв'язок своєї долі з долею українського народу і держави, тому брало на себе відповідальність за їхнє майбутнє. У тих, кому судилося пережити розбрат, війни і поразки визвольних змагань, залишилося одне з двох – гинути на своїй землі (як Юрій Липа) або рятуватися на чужині. Опинившись «на скитальщині» (вислів Л. Биковського), найсвідоміші вигнанці – «ізгої» (теж його) працювали над збереженням і примноженням культурної спадщини в надії на спільне з нею повернення до краю. Ці сподівання частково справдилися. Якщо не самі діячі, то принаймні результати їхньої праці повертаються в Україну.

Бібліографія діаспорної липіани налічує понад 200 позицій, половина з них – републікації поезії, прози, публіцистики та інших творів Ю. Липи, репресованих в 1944 р. і недоступних для прочитання і вивчення в УРСР за радянських часів. В перші роки незалежності львівські видання Ю. Липи у складі реабілітованої літератури були звільнені із спецфондів. Також почали надходити його книжки, віднайдені та перевидані в 1940-х – 1980-х рр. за кордоном. Таким чином творча і наукова спадщина Ю. Липи від 1990-х рр. повернулася до читачів і знайшла своїх дослідників в Україні. Липознавство, започатковане Л. Биковським в Німеччині і США (1946 – кінець 1980-х рр.), існує як окремий напрямок міждисциплінарних досліджень в одеському і львівському осередках з кінця 1990-х рр.

Проте, через різні об'єктивні й суб'єктивні причини життєвий шлях Ю. Липи досі залишається малодослідженим. Існуючі версії його біографії [9; 21; 56] є неповними, містять помилки, хиби, суперечності, «білі» і «чорні» плями. Тому липознавчі матеріали, написані в діаспорі людьми, близькими до Ю. Липи та його оточення, залишаються для дослідників унікальними джерелами, більшість з яких ніколи не передавалася.

І наостанок – пропозиція. Велика частина українських закордонних видань сьогодні вже доступна на терені України для усіх зацікавлених. Але колекції, подаровані діаспорою, розпорошені по архівах і бібліотеках різних міст. З власного досвіду тривалої пошукової роботи у Києві, Львові і Торонто хочу наголосити необхідність створення єдиної інформаційної бази наявності і місця збереження діаспорних видань в Україні, подібної до тої, що існує за кордоном. Острозькому Інституту дослідження української діаспори пропоную здійснювати координацію роботи над цим проектом.

Список використаних джерел та літератури:

1. Антонович М. Нове видання поезій Юрія Липи [Текст] / М. Антонович // Нові дні. – Торонто, 1967, – № 7-8. – С. 19–20.
2. Bezhusko V. A Prominent Man of Letters Was Lost. Yurii Lypa fell in the ranks of the Ukrainian Insurgent Army [Text] / V. Bezhusko // Ukrainian Weekly. – New York, 1948. – February 24. (№ 8) – P. 2.

3. Биковський Л. Апостол новітнього українства [Текст] / Лев Биковський // Чорноморський збірник. Книга VII. – Женева [Майнц-Кастель]: [Український морський Інститут], 1946. – 44 с. (Вид УМІ. Ч. 30).*
4. Биковський Л. До проблематики життя і творчості Юрія Липи [Текст] / Лев Биковський. – Б.м. : На чужині [Український Суходоловий Інститут], 1948. – 21 с. (Вид. УСІ. Ч. 19)*
5. Биковський Л. До справи пізнання життя і творчості Юрія Липи [Текст] / Лев Биковський // Нові дні. – Торонто, 1966. – № 200. – С. 9–14.
6. Биковський Л. Матеріали до бібліографії Юрія Липи (1917–1948 р.) [Текст] // Юрій Липа 1900–1944. – 3б. 1. – Женева [Майнц-Кастель], 1947. – Кн. 1. – С. 36–45. (Вид. УСІ. Ч. 15)*
7. Биковський Л. Матеріали до опрацювання біо-бібліографії Юрія Липи (1900–1944) [Текст] / Лев Биковський. – Денвер, 1977. – 281 с. [Машинопис].*
8. Биковський Л. У службах української книжці [Текст] / Лев Биковський / [Упоряд. Л. Винара, Я. Ісаевича]. – Львів: Б.в., 1997. – 328 с.
9. Биковський Л. Юрій Липа, 1900–1944: Спроба життєпису [Текст] / Лев Биковський // Український історик. – Денвер, 1964. – Ч. 2-3. – С. 35–40; Ч. 4 – С. 36–39; 1965. – Ч. 1-2. – С. 49–55.
10. Блонарович А. Спомини про нашого письменника Юрія Липу [Текст] / А. Блонарович // Літопис Бойківщини. – Торонто, 1974. – №1/20. – С. 4–7.
11. Борець і письменник Юрій Липа [Текст] // На варті. – Торонто, 1950. – Ч. 8. – С. 10–11.
12. Бульба-Боровець Т. Армія без держави / Тарас Бульба-Боровець. – Вінніпег: Волинь, 1981. – 327 с.
13. Впали на полі слави [Текст] // Ідея і чин. – Б.м., 1945. – Ч. 8. – С. 34.
14. Державин В. Вступне слово [Текст] / В. Державин // Антологія української поезії / [упоряд. В. Державин]. – Лондон : Вид-во СУМ у В. Британії, 1957. – С. 5–6.
15. Донцов Д. Дух нашої давнини [Текст] / Дмитро Донцов. – Мюнхен; Монреаль : [Б.в.], 1951. – 2-е вид. – 158 с.
16. Дорошенко В. Рецензія на «Збірник на пошану Ю. Липи» (1947 р.) та статтю Л. Биковського «До проблематики життя і творчості Юрія Липи» 1948 р. [Текст] / В. Дорошенко // Українські бібліологічні вісті. – Аугсбург, 1948– Ч. 1. – С. 61.
17. Косач Ю. Українська література і Юрій Липа [Текст] / Юрій Косач // Час. – Фюрт, 1946. – Ч. 50.*
18. Косач Ю. Юрій Липа до двохріччя смерті [Текст] / Юрій Косач // Час. – Фюрт, 1946. – Ч. 34.*
19. Косач Ю. Юрій Липа організатор українського почуття [Текст] / Юрій Косач // Українське слово. – Регенсбург, 1946. – 15 жовтня. (Ч.17) – С. 4–5.
20. Косач Ю. Юрій Липа: п'ятиліття загибелі [Текст] / Юрій Косач // Українські вісті. – Новий Ульм, 1949. – Ч. 66. – С. 2–3.
21. Липа-Гуменецька М. Слово про батька [Текст] / Марта Липа-Гуменецька // На пошану Юрія Липи: Лікарський збірник. Нова серія. / [відп. ред. І. Даценко]. – Львів; Чикаго, 2001. – Том IX. – С. 142–154.
22. Ливицька-Холодна Н. Видавництво «Варяг» [Текст] / Наталя Ливицька-Холодна // Сучасність. – Мюнхен, 1980. – Ч. 11. – С. 3–16.
23. Ливицька-Холодна Н. Розмова Б. Бойчука з Н. Ливицькою-Холодною [Текст] / Наталя Ливицька-Холодна // Сучасність. – Мюнхен, 1985. – Ч. 3. – С. 8–17.
24. Ливицька-Холодна Н. Юрій Липа, якого я знала. Уривок зі спогадів «Про моїх поетів» [Текст] / Наталя Ливицька-Холодна // Сучасність. – Мюнхен, 1987. – Ч. 1. – С. 45–55.
25. Лопата П. Юрій Липа. У 100-річчя з дня народження [Текст] / Павло Лопата // Гомін України: Альманах-2000 / [Ред. О. Романишин]. – Торонто: Друкарня Отців Василян, 2000. – С. 136–145.
26. Лужницький Г. Письменник-мислитель (спроба характеристики творчості Юрія Липи) [Текст] / Д-р Григор Лужницький // Календар-альманах «Провидіння». – Філадельфія, 1970. – С. 131–139.
27. Маланок Є. Юрій Липа – поет [Текст] / Є.М. // Орлик. – Берхтесгаден, 1947. – Ч. 7. – С. 1–5.
28. Малюк О. Спомини про Юрія Липу [Текст] / Остап Малюк // Київ. – Філадельфія, 1953. – Кн. II. – С. 89–96.
29. Марочкін В. Ех, виорю небо орлами. Вірші Юрія Липи [Текст] / В. Марочкін // Молода гвардія. – К., 1989. – 4 листопада. – С. 3.
30. Матеріали до липознавства [Текст]: бібліогр. дослідження / БФ ім. Івана та Юрія Лип, БФ ім. Юрія Липи «Відродження»; укладач, автор передмови, статей і післямови С. Кучеренко. – Л. : Каменяр, 2014. (Підготовлено до друку)
31. Мухин М. Яснозбройний Юрій (спогади) [Текст] / М. Мухин // Київ. – Філадельфія, 1953. – Кн. I. – С. 41–47.
32. На пошану Юрія Липи [Текст] // На пошану Юрія Липи: Лікарський збірник. Нова серія. / [відп. ред. І. Даценко]. – Львів; Чикаго, 2001. – Том IX. – 240 с.
33. Олелько О. Вступне слово [Текст] / О. Олелько // Вперед, Україно!: Народний декляматор / [Вст. сл. та укл. О. Олелька]. – Paris; Lyon: S.C.I.P., – Б.р. [1951]. – С. 5–8.
34. Полтава Л. На смерть Юрія Липи: Вірш [Текст] / Леонід Полтава // Час. – Фюрт, 1948. – 29 лютого. (Ч. 9) – С. 5.*
35. Попович В. Василь Кархут і Юрій Липа (Спогад про двох лікарів) / В. Попович // Лікарський вісник. – Чикаго, 1982. – Ч. 2. – С. 113–115.
36. Русов Ю. Юрій Липа [Текст] / Юрій Русов // Русов Ю. Поезія визвольних змагань. – Торонто : На варті, 1954. – С. 5–13, 22–30.
37. Самчук У. На білому коні [Текст] / Улас Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1972. – 251 с.

38. Самчук У. На коні вороному. Спомини і враження [Текст] / Улас Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1975. – 360 с.
39. Сидор-Чарторийський М. Від видавництва [Текст] / М. Сидор-Чарторийський // Липа Ю. Ліки під ногами. – Н.Йорк : Говерля, 1955. – С. 1.
40. Сидор-Чарторийський М. Від видавництва [Текст] / М. Сидор-Чарторийський // Липа Ю. Розподіл Росії. – Н.Йорк : Говерля, 1955. – С. 1.
41. Сочинський Р. Спомини про Юрія Липу / Ростислав Сочинський // Свобода. – Н.Йорк, 1985. – 1 серпня. (Ч.145). – С. 2.
42. Стебельська А. Поезія Ю. Липи: Бог, нація і чин / А. Стебельська // Література і мистецтво. Додаток до газети «Гомін України». – Торонто, 1974. – Ч. 7-8. (Липень-серпень, Ч. 252-253). – С. 1, 3.
43. Стебельський Б. Юрій Липа [Текст] / Б. Стебельський // Література і мистецтво. Додаток до газети «Гомін України». – Торонто, 1966. – Ч. 8. (Серпень, Ч. 158). – С. 1-2, 4.
44. Стебельський Б. Юрій Липа. Патрон школи [Текст] / Богдан Стебельський // Кузня юних душ. 10-річчя курсів українознавства ім. Юрія Липи. – Торонто : Гомін України, 1966. – С. 7–22.
45. Стебельський Б. Юрій Липа. Про відповідальність мистця і почуття патріотизму [Текст] / Б. Стебельський // Література і мистецтво. Додаток до газети «Гомін України». – Торонто, 1970. – Ч. 7-8. (Липень-серпень, Ч. 205-206). – С. 1–2.
46. Струтинська М. Далеке зблизка (спогади) [Текст] / Марія Струтинська. – Вінніпег : Тризуб, 1975. – 247 с.*
47. Танцюра Я. Ю. Липа й лікувальні рослини [Текст] / Я. Танцюра // Америка. – Філадельфія, 1966. – 10 вересня.*
48. Тарнавський О. Юрій Липа – поет національної думки [Текст] / Остап Тарнавський // Свобода. – Н.Йорк, 1985. – 9-12 липня. (№128-131). – С. 2.
49. Теребус О. До біографії Ю. Липи [Текст] / О. Теребус // Київ. – Філадельфія, 1953. – Кн. 5. – С. 237–239.
50. Три брати Юрія Липи [Текст]: біобібліогр. дослідження / БФ ім. Івана та Юрія Лип, БФ ім. Юрія Липи «Відродження»; укладач, автор передмови, статей і післямови С. Кучеренко. – Л. : Каменяр, 2014. (Виходить з друку)
51. У світлу пам'ять д-ра Юрія Липи. Архівний Збірник до 40-річчя геройської смерти / Український медичний архів. – Деневер; Чикаго : [Б.в.], 1984. – С. 3–87.
52. Харкевич М. Згадаймо лікаря-вояка Юрія Липу [Текст] / М. Харкевич // Пізнай своє минуле / д-р М. Харкевич. – Чикаго : [Б.в.], 1997. – С. 30–32.
53. Юрій Липа (1900–1944) [Текст] // Координати. Антологія сучасної української поезії на Заході / [упор. Б. Бойчук та Б.Т. Рубчак]. – Мюнхен: Сучасність, 1969. – Т. 1. – С. 87–94.
54. Юрій Липа 1900–1944 [Текст]: Збірник I / [упоряд. Л. Биковський]. – Женева [Майнц-Кастель] : [УСІ], 1947. – 49 с. (Вид. УСІ. Ч. 15)*
55. Янчук О. Бібліографія Юрія Липи: Бібліогр. покажчик / О. Янчук. – Одеса : Астропринт, 2000. – 80 с.
56. Янчук О. Пороги вічності Юрія Липи (нарис життя і творчості) / О. Янчук // Визвольний шлях. – Лондон; К., 2000. – Ч. 9. – С. 50–69.

Стаття надійшла до редколегії 13.10.2014.

Светлана Кучеренко

Вклад диаспори в библиографическое обеспечение лыповедения.

В статье обобщены материалы, собранные в процессе составления библиографических указателей, осуществлен обзор изданий произведений Ю. Лыпы и статей о нем в диаспоре, названы люди, причастные к изданиям, подытожены результаты и значение их труда.

Ключевые слова: *Юрий Лыпа, творческое наследие, библиография, лыповедение, диаспора.*

Svitlana Kucherenko

Diaspora's Contribution into the Bibliographic Resources for Yuriy Lypa Studies.

The article is devoted to the Ukrainian writer, doctor, publicist and public figure Yuriy Lypa, who was killed 70 years ago. The article is based on the materials, which were collected for bibliographic catalogues. The author reviews the works of Yuriy Lypa and works devoted to this person, which were published by the Diaspora during 1946–1988. Therefore, the authors of these works are listed and the importance of their activity is emphasized in the article. Moreover, the article presents the publications of Yuriy Lypa's contemporaries as unique biographical sources. Consequently, the emergence of Yuriy Lypa studies as a separate interdisciplinary area of research, that includes all researches associated with Yuriy Lypa (such as family, biography, activity, creativity, etc.) was pointed out in this article.

Key words: *Yuriy Lypa, creative heritage, bibliography, Diaspora.*